

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година ОБЛАСТ СОФИЯ – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област София е разположена в Югозападния район и е една от 28^{-те} области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ на областта е 7 062.3 кв. км или 34.7% от територията на района и 6.4% от територията на страната. Населените места са 276, административни в 22 общини, като градовете са 18, а селата – 265. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 247 489 жители или 3.4% от населението на страната. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 879 376 дка и заема 12.5% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област София е 13 818, което представлява 3.7% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е 879 376 дка и е разпределена в 13 445 стопанства. Средният размер на ИЗП за областта е 65.4 дка или 65% от средния размер за страната – 101.3 дка. Стопанствата, които не разполагат с ИЗП, са 373 бр. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП, са 304 бр. (2%) и обхващат 65% (569 847 дка) от общата ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 7 376 бр. или 55% от стопанствата с ИЗП на областта, но обработват само 4% (31 234 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област София според размера на ИЗП по общини

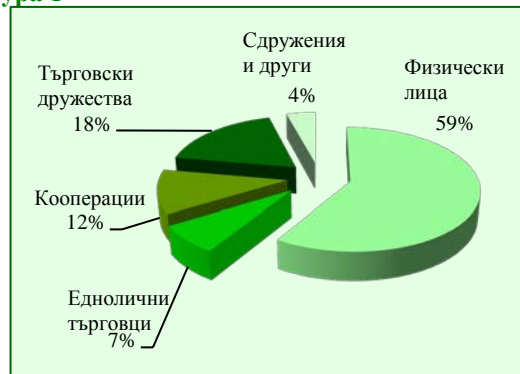
Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област София	13 818	879 376.0	65.4	373	7 376	31 233.6	2 679	35 171.0	2 401	91 561.1	685	151 563.1	304	569 847.2	
Божурище	278	64 484.4	250.9	21	153	332.9	22	274.9	44	1 682.7	15	3 953.4	23	58 240.5	
Ботевград	1 060	73 170.2	71.6	38	741	2 280.2	113	1 391.8	113	4 782.4	34	7 167.2	21	57 548.6	
Готеч	627	62 735.5	103.5	21	269	1 007.2	120	1 509.9	122	5 138.0	72	17 614.0	23	37 466.4	
Горна Малина	453	68 597.7	152.8	4	216	1 039.2	104	1 447.5	83	3 167.2	25	6 071.9	21	56 871.9	
Драгоман	577	34 095.9	59.3	2	296	1 577.7	104	1 267.5	111	4 526.0	46	10 762.3	18	15 962.4	
Елин Пелин	748	89 128.7	123.3	25	357	1 309.5	127	1 767.6	181	7 426.8	34	6 609.4	24	72 015.4	
Етрополе	596	15 128.8	26.0	14	261	1 488.1	172	2 273.1	139	4 678.7	7	944.7	3	5 744.2	
Ихтиман	680	78 589.2	123.2	42	287	1 243.0	134	1 782.5	119	4 880.2	69	17 083.9	29	53 599.6	
Копривщица	456	21 541.5	47.3	1	201	830.6	124	1 628.3	97	3 366.7	27	6 283.5	6	9 432.4	
Костенец	1 064	33 381.5	32.1	23	567	2 783.6	287	3 894.3	147	4 983.0	29	6 823.0	11	14 897.6	
Костинброд	662	53 348.7	92.5	85	335	930.7	73	965.9	98	4 101.1	50	10 091.7	21	37 259.3	
Правец	487	19 958.5	42.0	12	236	1 062.9	101	1 300.2	108	4 023.1	20	3 908.8	10	9 663.5	
Самоков	2 142	63 456.2	30.4	57	1 221	5 384.1	412	5 331.3	359	13 115.3	77	14 952.7	16	24 672.8	
Своге	1 480	52 183.0	35.7	17	793	3 529.3	333	4 253.4	287	10 652.9	42	7 607.4	8	26 140.0	
Сливница	467	43 768.3	94.3	3	200	655.8	79	1 045.1	104	4 302.7	58	13 114.8	23	24 649.9	
Златица	511	17 513.5	34.3	-	325	1 698.7	105	1 418.9	61	2 142.9	15	3 678.7	5	8 574.3	
Антон	222	20 910.9	94.2	-	107	520.5	37	522.5	53	2 354.8	16	2 994.7	9	14 518.4	
Пирдоп	486	22 300.8	46.1	2	301	1 424.9	94	1 237.4	62	2 053.2	14	3 977.0	13	13 608.3	
Мирково	301	19 887.0	66.3	1	191	826.8	50	652.1	32	1 295.2	16	3 585.0	11	13 527.9	
Чавдар	115	13 001.7	114.1	1	54	277.6	30	407.1	20	740.9	5	1 159.3	5	10 416.8	
Челопеч	184	5 377.0	29.2	-	120	580.9	28	c	30	988.8	4	784.7	2	c	
Долна баня	222	6 817.0	31.3	4	145	449.4	30	c	31	1 158.5	10	2 395.0	2	c	

Разпределение на ИЗП в Област София

Използваната земеделска площ в размер 879 376 дка е разпределена на 13 445 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област София. Броят на стопаните, които са физически лица, е 13 188 и обработват 59% от общата ИЗП при средна площ в размер на 39 дка. Търговските дружества са 126 и ползват 18% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е 1 258 дка. Земеделските кооперации в областта са 41 броя с 12% от ИЗП. Средната ИЗП в тези структури е 2 470 дка. 7% от ИЗП се стопанисва от 65 еднолични търговци. Средният размер на земята при тях е 1 000.5 дка. Останалата част от ИЗП се обработват от граждански сдружения и други структури (манастири, училища, институти и др.), като средният размер на земята при тях е 1 476 дка. Собствена на стопанствата е 30% от използваната земя, а 70% е наета.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

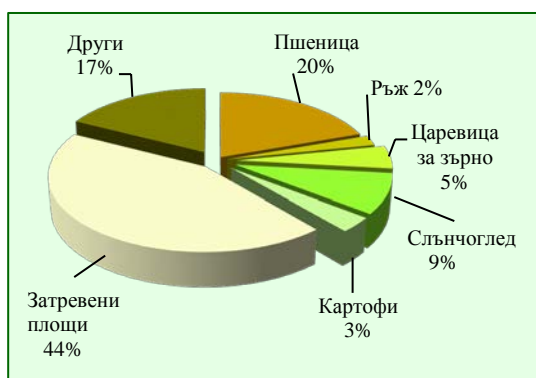
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

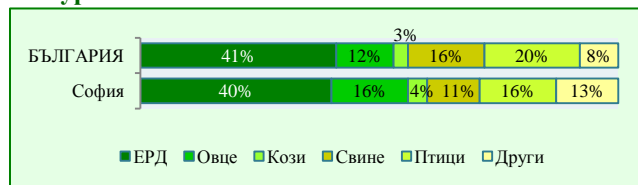
Обработваемата земя е 481 335 дка, което е 55% от ИЗП на областта и се разпределя в 9 169 земеделски стопанства. Делът на зърнено-житните култури е 34% от ИЗП и 62% от обработваемата земя. 58% от площите със зърнено-житни култури са заети с пшеница, което е 20% от ИЗП. Царевицата за зърно заема 15% от зърнено-житните (5% от ИЗП). Техническите култури са 9% от ИЗП, като слънчогледа е 93% от тях, а рапицата 5%. В областта се отглеждат 28 642 дка картофи, което 21% от площите с картофи за страната и 3% от ИЗП на областта. При фуражните култури (19 827 дка) силажната царевица заема 33% от общата им площ, а изкуствени ливади с бобови – 52%. Постоянно затревените площи заемат 44% от ИЗП. Трайните насаждения са 1% от ИЗП на областта. Овощните видове са 91% от трайните насаждения. 27% от площите с овощни видове са заети с малини, 23% с вишни, 20% със сливи, 15% с ябълки.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 11 066 стопанства в областта. От тях по 34% отглеждат говеда и овце, 29% – кози, 38% – свине и 65% – птици. В Област София се отглеждат 18 387 говеда със среден размер на стадата от 5 глави. Млечните крави са 10 827 броя. Животните се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 83% от говедата, 93% от овцете, 97% от козите и 77% от свинете. В стопанства на търговски дружества се отглеждат 79% от птиците. В 821 стопанства се отглеждат 11 788 пчелни семейства, като 96% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

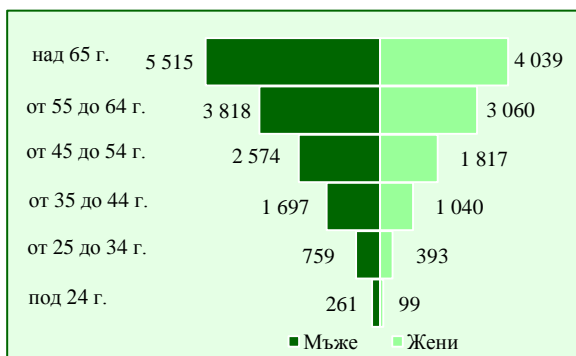

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 25 072 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 14 001 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 23 797 лица или 95% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 1 275, които формират 5% от заетите и са отработили общо 1 153 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 128 хил. човекодни, което представлява 552 ГРЕ. Жените са 42% от заетите, а мъжете – 58%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 38% от заетите, а работещите до 34 години са 6%. От 13 818 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 80% са мъже, а 20% са жени. Управителите са отработили общо 8 099 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 4% от тях, а над 64 години са 46%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област София преобладават стопанствата, специализирани в отглеждането на тревопасни животни и на полски култури – съответно 33.3% и 20.8%. Тези стопанства формират и 60.6% от стандартния производствен обем - 33.7% от специализираните в отглеждането на полски култури и 26.9% - от специализираните в отглеждането на тревопасни животни.

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област София

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област София	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	13 445	879 376.0
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	9 169	481 335.3
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	3 893	298 381.7
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	1 948	172 294.6
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	814	21 352.2
- в т.ч. ръж	2 848	121 590.5	654	19 169.3
- в т.ч. царевица за зърно	68 381	3 151 539.5	1 538	43 967.7
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	197	76 404.4
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	1 653	19 827.3
Картофи	88 749	135 529.9	6 096	28 642.3
Семейни градини	227 930	103 646.5	7 571	2 956.7
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	9 903	385 227.8
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	1 378	9 856.2
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	1 319	8 944.5
ябълки	19 138	58 509.8	757	1 316.7
сливи и джанки	16 273	83 745.8	857	1 797.3
череша и вишни	10 702	106 319.8	145	2 232.1
орехи	2 938	62 212.2	62	219.9
малини	1 231	17 541.9	129	2 392.9

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област София	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	3 707	18 387
- в т.ч. крави	86 210	347 291	3 495	12 126
Биволи	1 028	10 038	58	457
Овце	91 793	1 415 181	3 806	62 074
Кози	84 582	388 866	3 242	14 196
Свине	82 265	670 469	4 214	13 780
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	943	2 175
Общо еднокопитни	92 806	112 632	2 814	6 090
Птици	185 455	17 491 187	7 199	583 614
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	7 097	225 468
Пчелни семейства	23 982	588 694	821	11 788

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област София		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	25 072	23 797	1 275
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	14 001	12 848	1 153

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област София

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област София	% в областта	
Общо		Брой стопанства	370 222	13 818	100.0%	
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	58 889.3	100.0%	
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	2 878	20.8%	
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	19 823.8	33.7%	
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	299	2.2%	
		СПО (хил. евро)	166 013.1	2 857.9	4.8%	
		Брой стопанства	32 111	272	2.0%	
		СПО (хил. евро)	60 544.3	1 276.8	2.2%	
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	4 597	33.3%	
		СПО (хил. евро)	379 412.6	15 857.6	26.9%	
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	874	6.3%	
		СПО (хил. евро)	348 827.3	8 191.8	13.9%	
		смесени култури	Брой стопанства	14 607	246	1.8%
			СПО (хил. евро)	65 950.0	1 041.3	1.8%
Смесени стопанства	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	2 004	14.5%	
		СПО (хил. евро)	76 438.5	4 168.5	7.1%	
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	2 577	18.6%	
		СПО (хил. евро)	208 117.7	5 671.6	9.6%	
некласифицирани стопанства		Брой стопанства	982	71	0.5%	

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 13 818 земеделски стопанства с местонахождение в Област София, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани на резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществява от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област София работиха 98 анкетьори и 13 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в девет общи типа:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО'2007, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005–2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.

Публикацията е приключена редакционно на 30 ноември 2012 г.
Редакция: МЗХ, отдел “Агростатистика”
Адрес: София, 1040, МЗХ, бул. „Христо Ботев“ № 55
Областна дирекция «Земеделие» – София област
Адрес: гр. София, 1000, ул. „Витоша“ № 4, ет. 6

За повече информация: МЗХ, отдел “Агростатистика”
Тел./факс: 980 82 94; Е-mail: agrostat@mzh.government.bg
Интернет страница на МЗХ: www.mzh.government.bg
<http://www.mzh.government.bg/ODZ-Sofiaoblast/bg/Home.aspx>
Тел./факс: 02/419 70 20; 02/980 28 73 е-mail: 23Agrostatistica@mzh.government.bg